

HRVATSKA PAMET ŠIBENSKE TVRTKE NEPTUN-SUB I JADRANSKI RONILAČKI SERVIS IZRADILE ZAŠTITU ZA ŽIRJANSKO PODVODNO NALAZIŠTE IZ 2. STOLJEĆA

piše Patrik Patafta
 patrik.patafta@novi-tjednik.hr

Hrvatsko podmorje bogato je podvodnim nalazištima, ima ih preko 300, no nisu sva zaštićena. Kavez koji nalazišta čuva od devastacije i krađe postavljen je na osam najvrjednijih podvodnih lokaliteta, uglavnom štiti brodolome s teretom amfora, a među takvim zaštićenim lokalitetima je i onaj pored otoka Žirja koji datira iz prvog ili drugog stoljeća. Zaštitni kavez je na lokalitet u žirjanskom podmorju spušten 1998., odmah nakon što je ronilački klub Sava Medveščak Hrvatskom restauratorskom zavodu prijavio nalazište, no uslijed djelovanja mora i zbog starog konstrukcijskog koncepta zaštite, stari kavez se nedavno urušio, te ga je trebalo zamijeniti kako taj iznimno vrijedni lokalitet ne bi postao meta lopova. Prošloga tjedna pod nadzorom djelatnika Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda, a u izvedbi šibenskih tvrtki Neptun - Sub d.o.o., te Jadranski ronilački servis d.o.o., na četrdesetak metara dubine spuštenu je sedam tona teška čelična zaštita.

Riječ je o iznimno zahtjevnoj ronilačkoj akciji, ali i novoj metodi konstrukcije i montaže zaštitnog kaveza. Voditelj projekta Ilica Gulin iz Jadranskog ronilačkog servisa pojasnit će kako je do sada prakticiran način postavljanja kaveza u segmentima, gdje su se prethodno pripremljeni elementi gotovih mreža transportirali u more te slagali i učvršćivali neposredno na lokalitetu, a konstrukcije koje su se koristile nisu bile samonosive, već su se morale dodatno podupirati o dno čeličnim šipkama postavljenim među amfore. Taj stari način, navodi Gulin, zahtijevao je više ronilačkog rada, a sam lokalitet bio je izložen potencijalnom uništavanju, kako za vrijeme izvedbe, tako zbog mogućnosti urušavanja čelične mreže, te propadanja potpornih šipki uslijed djelovanja mora.

OPASNOST OD DEVASTACIJE

- Upravo tu opasnost otkrila je inspekcija Hrvatskog restauratorskog zavoda na lokalitetu na Žirju. Bilo je samo pitanje dana kada će se cjelokupna zaštitna mreža urušiti na amfore, čime bi nastala nesaglediva šteta. Zbog zahtijevane brzine izvedbe u ovom slučaju primijenjen je novi sistem zaštitnog kaveza kod kojeg se kavez sastavlja kao cjelina na kopnu te potom dovozi i spušta na lokalitet – kaže Gulin. Inženjeri šibenskih tvrtki Neptun - Sub i Jadranski ronilački servis u suradnji s podvodnim arheolo-

'REVOLUCIONARNI' kavez štitit će vrijedne amfore od kradljivaca

Podvodnim arheolozima nalazište u podmorju pored Žirja od velike je vrijednosti prije svega iz razloga što nije poharano niti devastirano. Važnost rijetkog nalaza na dnu pored Žirja prepoznalo je i Ministarstvo kulture koje je financiralo čitavu akciju

zima iz Odjela osmislili su samonosivu konstrukciju od jakih čeličnih profila koja se oblaže čeličnom mrežom izrađenom od šipki debljine 20 milimetara. Čitava konstrukcija kaveza izrađena je u cinčanim segmentima koji su potom sklopljeni na kopnu u cjelinu.

Kavez površine 123 metra četvorna, te visine dva metra i težine sedam tona na Žirje je dopremilo specijalno plovilo s osamdesetonskom dizalicom koja ga je, pak, spustila na lokalitet i to po izrazito lošem vremenu. Prije postavljanja novog zaštitnog kaveza trebalo vrlo pažljivo ukloniti dotrajalu zaštitnu mrežu, a taj su zadatak, uspješno uz pomoć specijalnog ronilačkog plovila 'Jadrija', opremljenog sistemom za podvodni videonadzor i podvodnu komunikaciju, nekoliko dana ranije izvršili ronionci Jadranskog ronilačkog servisa.

Novizaštitni kavez položen je iznad nekoliko stotina amfora iz ranoromanskog perioda egejskog podrijetla, arheolozi pretpostavljaju s područja Rodosa ili Krete. Igor Miholjek, vo-

Transport novog kaveza na lokalitet

ditelj Odjela za podvodnu arheologiju pojašnjava kako je riječ o rijetkom tipu amfora za hrvatski dio Jadrana, štoviše, kako je ovo jedino hrvatsko podvodno nalazište koje sadržava takve amfore s rogolikom drškom.

PREDVODNIK U PODMORSKOJ ARHEOLOGIJI

Zahvaljujući novom načinu zaštite cinčanjem, te novim konstrukcijskim ojačanjima, nastavlja Miholjek,

kavez bi trebao odolijevati utjecajima mora sljedećih trideset godina, za razliku od dosadašnjih kaveza koji su trajali svega pet do osam godina. Zaštita podvodnih lokaliteta kavezom svojevrstan je hrvatski brend, naglašava Miholjek. Dodaje kako nijedna zemlja Mediterana, inače bogatog podvodnim lokalitetima, ne prakticira zaštitu kavezima, ali je sve redom podržavaju i prihvaćaju, a za ovaj oblik zaštite Hrvatska dobiva sve više upita.

- Mada mnogi ljudi ne zna-

ju za tu činjenicu, Hrvatska je predvodnik u podvodnoj arheologiji na Mediteranu, tu arheološku granu razvija od 1968. i danas smo izuzetno cijenjeni po svom iskustvu. Prema UNESCO-voj konvenciji o zaštiti kulturne podvodne baštine, čiji smo potpisnik, misimo svoja nalazišta dužni adekvatno štititi na mjestu pronalaska, dakle na dnu, a u tom slučaju zaštita nalazišta kavezom je ključna. S druge strane, kada bismo s dna vadili sav nalaz i sve amfore, pojavio bi se objektivni problem pohrane materijala. Također, na ovaj način, lokalitet je sačuvan i za neke nove generacije arheologa koji će raspolagati boljim metodama zaštite od nas – naglašava Miholjek. Podvodnim arheolozima nalazište u podmorju pored Žirja od velike je vrijednosti prije svega iz razloga što nije poharano niti devastirano. Važnost rijetkog nalaza na dnu pored Žirja prepoznalo je i Ministarstvo kulture koje je, zaključimo, financiralo čitavu akciju, te nalazište očuvalo za neke nove generacije.